

HYPERION

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

Director : C. ARGINTARU

COLABOREAZĂ:

Zaharia Bârsan, Ion Th. Ilea, Gh. Retezeanu, Ion Marin Băcanu, C. Argintaru, Pandele Ionescu (tr. din grecește), Odisseu Apostol, Mihail Pintea, Marcel Olinescu, Sandu Arianu, George Popa, Augustin Tătaru, Sara Nyáry și Ștefan Braborescu
Cărți, Reviste și Ecouri din Presă despre Hyperion
Fignete de Marcel Olinescu, Desene-portrete de Titus Lăpteș, Catul Bogdan și Nándor Guncser

ANUL I — Nr. 10 DIN DECEMBRIE 1932 — CLUJ

HYPERION

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

DIRECTOR : C. ARGINTARU

APARE LA SFÂRȘITUL FIECĂREI LUNI
REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
CLUJ, CALEA DOROBANȚILOR NO. 60

ABONAMENTE NUMAI ANUALE :

PENTRU PARTICULARI 200 LEI

PENTRU INSTITUȚIUNI 500 LEI

ÎN STREINĂTATE 500 LEI

ÎN COMERȚ NU SE GĂSEȘTE

MANUSCRISELE NEPUBLICATE SE ARD

ȘOAPTE . . .

Noapte... ploaie... svon de toamnă...

Ulița se face 'n două...

Vântul aspru rupe frunză de prin plopii ce mă plouă

Și mereu îmi taie calea... par'că eu ași fi de vină

Că pe-afară nu-i lumină...

Și mă duc așa... cu vântul...

Cum îi place să mă poarte...

Tot mai multă cade frunza răvășită 'n sbor de moarte

Și-mi alunecă pe frunte... de pe frunte pe pleoape...

Și se joacă... să mă 'ngroape...

Stau cu ochii 'nchiși... mi-e bine...

Vântu'mi spune 'ncet... cuminte:

- „N'am ce face... scutur frunză... cresc pământ pentru morminte

Ca să ai și tu... și alții mâine patul de hodină...

Și uitare... și lumină....

ZAHARIA BÂRSAN

RĂSCRUCE

Fratelui meu

In frunză de stejar vibrează dorul lui
pe ulițele date de curând cu var,
prinse de pulpana satului par
dungi cusute
pe sumanul negru-al nopții.

E voinic
și vânjoșia de flăcău
îi sună 'n suflet întrebări.
Dragostea-i îndreaptă pașii
la căsuța dintre văi.

Câinii mușcă din tăcere.

Toropit de îndoială
scapără din gând suspine,
puntea grijilor îl frânge
peste ape netrecute;
va pleca la cătănie
rupând fluierul în două,
stele vor cădea pe luncă,
casa ei se va deschide
pentru alții disprăviți.
Draci coboară 'n gura lui, —
sâmbetele toate, toate
trec pe-alătura zâmbind.

Apa Bistricioarei 'și spală
durerea 'n pietrele tăcute.

Uite, a ajuns la poartă,
saltă 'n sus un scârțâit,
șoapte 'n jur se risipesc,
o lumină 'mpunge noaptea
și luceafărul s-ascunde.

ION TH. ILEA

IN ZIUA DE EXAMEN

Pe Vasile Oanță îl hărțuise zilnic sărăcia de mic.

Văzuse lumina zilei din împerecherea unei cerșetoare cu un salahor zidar, refugiat dintr-o țară îndepărtată din cauza ideilor sale politice.

Pe tatăl său nu-l văzuse niciodată, căci acesta, la o lună după plăcerea-i nesăbuită, murise, căzând de pe o scelă.

Până la cinci, șase ani, haimănând, învățase de minime cum veneau, se întretăiau și se duceau toate străzile orașului. În același timp, cunoscuse că pe lume sunt și oameni buni și oameni răi și, fiindcă trăia din mila celor buni, sufletul lui se îndrepta mai mult spre bine. Apoi, rând pe rând, curățitor de ghete, vânzător de jurnale, băiat de prăvălie dela periferie, până la 12 ani, când a intrat ca ajutor de vizitiu la un proprietar de birji. Acolo a învățat el să scrie și să citească, dela copiii patronului. Era om bun birjarul. Văzându-l băiețel desghețat și sfătos, i-a făgăduit să dea examene în particular. Vasile terminase clasele primare și, din îndemnul copiilor binefăcătorului său, se înscrisese elev particular la liceu, când, murind birjarul, a fost nevoit să-și caute alt stăpân.

A intrat la o fabrică de apă gazoasă. Toată ziua ducea cu căruța sifoanele pline și aducea pe cele goale. Cetea când putea și da examenele la câte doi, trei ani.

După ce și-a făcut armata, a intrat în corpul sergenților de oraș și, când nu era de serviciu, traducea pe Horațiu și se pregătea încet pentru bacalaureat.

Pe mamă-sa o întâlnea uneori pe stradă, în alt sector însă, nu în acela în care el păzea ordinea publică. Pe la el nu venea, iar adăpostul ei de multă vreme nu i-l mai știa fiul ei, căci ea-și schimba des culcușul. Ea trăia cum putea, tot din mila bunilor credincioși, dar n'ar fi primit nimic dela Vasile al ei, sergentul de stradă. Nimeni nu trebuia să știe că el îi e copil. La ce l-ar fi slujit ei? Un traiu mai bun? Da. Dar lumea ar fi aflat, și acest lucru ea nu-l voia nici în ruptul capului. Oamenii răi ar fi vorbit pe socoteala lui și poate că el n'ar mai fi fost așa de mândru în post. Era mulțumită că-l vedea când și când și, câte putea, se ferea din calea lui, nădăjduind că cu timpul el va uita de ea și va fi mai mulțumit de sine.

La treizeci de ani, diploma de bacalaureat îl făcea să vorbească mai blând, mai domol, mai politicos cu cei ce se abăteau dela ordonanțele polițienști. Adunase în acest răstimp o sumă care îi îngăduia să trăiască liniștit și fără griji vreo trei, patru ani. Se hotări să se înscrie la facultate. În lunga-i carieră de nevoiaș cunoscuse atâtea suferințe încât alinarea unei dureri i se părea singurul lucru demn pentru un om. De aceea s'a înscris la medicină.

Când a apărut pe sala institutului de anatomie descriptivă, cum era el în vârstă, înalt, spătos, voinic și arătos, colegii lui l-au considerat că este cel puțin prozector. O studentă ai cărei ochi strălucitori alergau într-o parte și într'alta ca ochii de vulpe, cu colțurile gurii ușor ridicate ca la toți aceia cari din strămoși s'au bucurat de vieață și au râs, știind că e cuminte lucru să te pui bine cu prozectorii, s'a apropiat de el și amical l-a întrebat dacă s'au alcătuit listele pentru disecție.

„Nu știu, domnișoară colegă, căci sunt student ca și dumneata“, îi răspunse Oanță, cu capul înclinat, cu sprâncenele, cu pleoapele, cu colțurile gurii ușor lăsate în jos. Studenta își ridică puțin capul și disprețuitor, batjocoritor îl privi numai cu un ochiu pe jumătate închis; colțurile gurii îi erau tot trase înapoi și ridicate, dar buza de sus era mai ridicată într-o parte, lăsând să se vadă mai ales caninul. Îi întoarse spatele și se îndreptă spre grupul de colege, din care apoi se stărni un râs sgomotos. Pe Oanță râsul acesta nu-l supără, ci-l îndulșă. Se gândi ce-ar fi devenit aceste studente elegante dacă ar fi fost nevoite să lupte cu necazurile vieții, peste care el trecuse numai cu mari suferințe; se gândi la ce vor fi expuse când singure vor începe lupta pentru existență, ele care nu cunoștau vieața decât din cărți, și se simți protectorul lor.

Zi de zi, străduința-i la învățătură și lucru-i conștiințios l-au făcut apreciat de profesori, de colegi și chiar de colege. Tot ce știa, era gata să dea și celorlalți. Notițele lui făceau ocolul căminurilor.

Ar fi fost mulțumit dacă nu l-ar fi necăjit lipsa oricărei știri dela mamă-sa, pe care nu o mai văzuse demult. Suferea din pricina aceasta, căci acum, fiind în anul al treilea, ar fi putut să-i dea unele sfaturi medicale pentru boala ei de inimă.

Era pe la sfârșitul lunii Iunie. Examenele erau în toiu. Toți studenții erau cuprinși de frigurile unei cetiri continue și rezezi. Proba practică la anatomia patologică se hotărîse pentru sâmbătă.

Cadavre proaspete, înșirate pe mese de marmoră colorată, simbolizau pentru zecile de candidați atâtea noduri gordiene câte boli ucigătoare cuprind voluminoasele manuale medicale. Fiecare mort era „Destinul“ și fiecare parte a corpului rece o întrebare. Soarele arunca paliditatea de ceară și scotea în evidență petele roșii-vinete din părțile declive ale trupurilor. Ici o femeie cu gura căscată, cu extremitățile oaselor proeminente și cu coastele de se puteau număra, colo o alta cu picioarele umflate, moi ca puful, în carnea cărora degetul lăsa urme după apăsare; bărbați istoviți de boli și muncă sau pecetluiți de păcate, fiecare era o problemă de a cărei deslegare atârna soarta unui candidat.

Vasile Oanță își aștepta nerăbdător rândul să fie strigat. Fumase țigară

după țigară și fumul de tutun se îmbina cu mirosul de om mort: ce venea din sala de examene. Părțile mici, invizibile, din cadavre intrau prin nări și pe gură până în plămâni, dădu-i o ușoară tuse supărătoare. Era o simfonie de miresme care pe un nedepriuns-l-ar fi făcut să-și rețină respirația. În sfârșit fu chemat și Vasile Oanță.

Înainte sigur spre mesele de lucru și așteptă respectuos să i se desemneze de către profesorul examinator cadavrul asupra căruia să poată să-și arate exactitatea mănunchiului de cunoștințe asimilate în cei trei ani de studiu.

Profesorul, om blând și adânc cumscător de oameni, socotea, pentru mulți dintre candidați, examenul ca o simplă formalitate, și printre acești candidați număra și pe Vasile Oanță, așa că acum urma să-i pună câteva întrebări fără însemnătate. Arătându-i un cadavru, îi spune să-i scoată

creierul. Țeasta craniului era ferestruită, așa că doar câteva tăieturi de cuțit și-ar fi terminat. Profesorul observă însă o ezitare, ba chiar se necăji căci Oanță luase instrumente nepotrivite și, după ce le luase, le lăsase pe masă, neștiind par'că nici cum să înceapă, nici de care instrumente să se servească. Părea uimit, cuprins de spaimă și îndurerat. Sprâncenele i se ridicară, ochii i se lărgiră, gura, uscată, i se întredeschise. Stătu o clipă nemișcat, respirația i se opri, apoi i se înteti tot mai mult, inima-i începu să-i bată cu putere în pieptu-i ce se ridica grăbit și întregu-i trup prinse a tremura ca de friguri, chiar mușchii feței ridicau ușor pielea galbenă și rece a obrazului, iar o gândă, pe care Oanță o mai ținea încă în mâna stângă, zângănea pe marmură. Trezit de acest zgomot, candidatul își încruntă sprâncenele, gura i se închise, privirea-i rămase însă fixă spre toracele cadavrului, în partea stângă, deasupra de mamelă, unde un tatuaj arăta un nume și o dată. Oanță simțea acum că puterile-l părăsesc. Broboane mari de sudoare rece îi alunecau de pe frunte pe ochi, pe față și se prelingeau în spre bărbie, unindu-se, unele din ele, cu câteva fire de salivă din colțurile gurii; dinții îi scrășneau; răsufla tot mai încet, ochii larg deschiși, pironiți pe pieptul cadavrului se turburau de durere; picioarele abia îl mai țineau. Deodată își îndreptă întreg trupul, mușchii i se întăriră, pieptul i se ridică puternic și des, nările îi tremură, fața i se înroși și ochii-i, ca eșiți din orbite, se

aprinseră de ură, de revoltă, de furie. Saninătatea întrebătoare a profesorului îl făcu să-și plece capul pe piept, îngălbeni și ochii i se adânciră în orbite, de mâhnire.

Profesorul se apropie de student și, punându-i ușor mâna pe umăr, îi zice amical:

„Domnule Oanță, poate că ai uitat această chestiune. Să-ți dau alta: deschide cadavrul“.

Oanță fără să facă vre-o mișcare ca să execute lucrarea, privea cu ochii în lacrimi spre cadavru, buzele-i tremurau, iar pensa, pe care mâna i se încheștase, sărea în zigzag pe masă. O paloare îi cuprinse obrajii, ochii i se micșorară sub pleoapele ușor lăsate și simți că trebuie să se sprijinească. Abia auzit grăi cu glas străin:

— Domnule profesor mă retrag dela examen.

— N'ai să te retragi. E o suferință trecătoare. Te cunosc din cursul anului și nu pot admite să nu știi aceste lucruri elementare. Stai pe scaun și te voi examina la urmă.

Fu strigat un alt nume. Apăru domnișoara aceea cu ochii ca de vulpe și cu surâsul pe buze. Profesorul o puse să lucreze la același cadavru. Tocmai când ea se pregătea să înfigă sub bărbia moartei cuțitul despicător, Oanță, simțind că tot sângele îi năvălește în creier, se repezi fără să mai țină seama de nimic și de nimeni și se interpuse dârz între colega-i și cadavru; privi drept în ochii profesorului și rosti cu glas hotărât:

„E mama mea“.

G. RETEZEANU

MĂRTURISIRE

Imi pare-atât fără de rost
Să mă trudesc să aflu anume
Ce sunt acum?... și tot ce-am fost
In pribegia mea prin lume!

Imi pare-atât făr' de noroc
Să mă trudesc să aflu cine
M'a călăuzit din loc in loc
In slăvi, ca și in adâncime?

Și mi pare-atât fără de soare
Să mă trudesc să aflu cum,
M'au înălțat să mă coboare
In mucegaiul de acum!

ION MARIN BĂCANU

VINE IARNA

*Fuge toamna alungată
Ca un orfan gonit de rude,
In zarea cu mălinii goi
Doar croncănit de corb s'aude.*

*Tremură coarda la vie
De lapovița prea de vreme
Și greerul subț bolovani
Cu țărăitul lui tot geme.*

*Trec spre vetre bieții oameni
Venind din lume cete, cete,
Iși duc truda dintr'o vară
Legată 'n spate de-un curmete.*

*Ciripesc vrăbii în pomi
Și plâng lacrimi de gheață,
Stăruie moartea în drum,
Rânjind, mai ridic' o vieață.*

VIFORUL

*Cu viforu 'n spate iarna pornește
Pribeagă în lume cu gânduri vrăjmașe,
Pe urme îi calcă fulgii de jale
Și nămeți de necazuri lasă 'n ogașe.*

*Un strigăt de friguri s'aude pe-aproape,
Ea intră geroasă prin crăpături:
S'așează în vatră, privește pe laviți
Cum frigul sugrumă patru făpturi.*

*Și iarna le ninge moarte 'n cămin,
Tăcerea cuprinde întregul ogeac, —
Lumina zăpezii când intră pe geam
Strop de vieață nu află de leac.*

C. ARGINTARU

MAMA

De dorul mamei lui, Florin,
 Privea în luciul mării
 Și-o aștepta tot cercetând
 Pustiul depărtării.

De-alătea ori privea în zări
 Din stânca dela maluri,
 Și spuma mării îi părea
 Drept pânză peste valuri.

— Adu-mi-o, mare, mai curând, —
 Și 'n dorul lui se frânge!
 El roagă mare și pământ
 Și valului se plânge.

Dar nu știa, sărman copil,
 Că el ruga pământul
 Și valul, ce-i fusese ei
 Pieirea și mormântul.

CRĂCIUNUL TUȘEI CASANDRA

Ne-am adunat toți ai casei în fața unui bogat pom de Crăciun, frumos luminat, în colțul salonului mătușei noastre.

În timp ce pe stradă se auzea din ce în ce mai tare: „moș Crăciun cu plete albe”, servitoarea îmbrăcată cu un cojoc mare, cu o căciulă grea, cu fața ascunsă într-o barbă albă și mustăți mari, intra bătând podeaua cu cizmele ei și cu ciomagul pe care se rezema stângace.

— Mămico... iute... iute,, a venit moș Crăciun,

— Da, puilul mamei... a venit pentrucă ai fost cuminte!... Nu-i așa, moș Crăciun?

Și moș Crăciun a împărțit darurile după cum îi spusese stăpâna casei. Pe nici unul nu l-a uitat moș Crăciun.

Puila nu mai ședea locului de bucurie. A uitat chiar să-i făgăduiască lui moș Crăciun că de acum înainte va mânca tot ce-i va da mămica.

Și noi cei mari, ne bucuram alături de cei mici.

Mie îmi reamintește primul meu pom de Crăciun și ochii mamei. A murit ea, m'a uitat de mult și moș Crăciun. Numai tușa Casandra nu era fericită azi.

Tușa Casandra era o femeie în vârstă, cu părul alb, cu ochii verzi, frumoși, dar triști, cu brazde adânci pe frunte și în jurul ochilor; vorbea încet, dulce, dar rareori. Ne iubea pe toți; pe toți ne mângăia și totdeauna ne lua apărarea când ne svârlea cineva vre-o vorbă aspră sau vre-o privire amenințătoare.

Și noi o iubeam. Era văduvă de vre-o zece ani.

Și acum, în timp ce moș Crăciun îi dădea darul ales pentru ea, buzele și mâinile ei mici albe și frumoase îi tremurau și ochii aceia triști se năcară în lacrimi.

— dar ce ai, tușe Casandră?! o întrebaram toți în cor, mângăindu-o

Și ea își șterse lacrimile, se așeză pe canapea și începu să ne povestească.

— De mult vreau eu să-mi liniștesc sufletul. Să vă povestesc, copiii mei, de ce la fiecare pom de Crăciun sufletul mi-e turburat.

Se făcu o tăcere mormântală. Becurile mici colorate ale pomului aruncau raze plăpânde, dând salonului o atmosferă mistică; pe pereți se profilau umbrele moastre, iar afară în stradă se auziau în depărtare colindătorii.

Tușa Casandra zdobi între pleoapele ei două mari lacrimi și o clipă nu mai vorbi nimica. Mi se părea că stă de vorbă cu cineva lăuntric.

Și-i auzeam bătăile inimii. Și căutam să-i ghicesc durerea în ochi. În mijlocul unei mari tăceri continuă:

— Sunt 25 de ani de atunci. Lăcrămioara mea avea abia cinci ani. Era frumoasă. Avea ochi albaștri-verzui ca ai mei, bucle blonde, mânuțe delicate, o guriță ca o cireasă; era veselă, cuminte și inteligentă.

Mai erau două zile până la Crăciun. Pristena și vecina mea, doamna Manole, mă rugă să-i trimit fetița să se joace cu Angelica ei. Am trimis-o. A doua zi, doamna Manole, îmi spune că fetița mea i-a furat o jucărie Anghelichei.

Din clipa aceea, veți vedea copiii mei, a început nenorocirea mea.

Am luat întâi cu binele pe Lăcrămioara să-mi spue unde a pus jucăria. Ea mereu îmi repeta: „N'am furat-o eu, mămico”.

Afățată de vecina mea — ah, ce criminală — n'am s'o uit niciodată — Dumnezeu a bătut-o că a ajuns la ospiciu de nebuni — am început să-mi bat din ce în ce mai rău, copilul. Și ea mereu spunea: „N'am furat-o eu, mămăco“.

Tușa începu să plângă. Plângeam și noi. Apoi continuă:

— **Insfârșit, Lăcrămioara, în sughițuri și cu ochisorii ei plini de lacrimi, vorbi:** „Da, mămăco, eu am furat jucăria și am aruncat-o în stradă“.

Și doamna Manole cu o privire de sălbatecă, cu un surâs satanic, atunci abia plecă. N'am s'o uit niciodată.

A vrut să vadă un copil nevinovat, chinuit.

N'am putut dormi toată noaptea. Mă muștra conștiința că mi-am bătut copilul. Simțeam că copilul meu nu a furat.

Și toată noaptea am veghiat. Toată noaptea a veghiat și Lăcrămioara, cu ochii umezi și oboșiți.

Ah, — copii, voi nu știți ce e teama. E o boală grozavă. Ea prinde rădăcini în sufletul nostru ca și cancerul în trupul omului. O boală care se dezvoltă 'n umbră. Noapți nedormite, călduri, ameteți, **buze tremurânde și albite...** Părul de atunci mi-a albit. Mi-a pierit foamea și simțeam că slăbesc. Eram bolnavă.

Dar... vai... aceeași boală simțeam că se cuibărise și în inima Lăcrămioarei.

-- Iasă, Lăcrămioară dragă, îmi spune mie mâine moș Crăciun, adevărul. O să aducă el o scrisoare 'n pom. El știe tot... fi zisei eu, căutând s'o 'mbunez.

Lăcrămioara se sculă repede, se uită în ochii mei — ah! ochii aceia n'am să-i uit niciodată — ce mamă poate uita ochii copilului ei drag? — și cu vocea-i întretăiată de sughițuri, îmi zise:

— Măine, vine moș Crăciun? și chinuită adormi.

N'am închis ochii toată noaptea. O auzeam cum vorbea și plângea în somn. Ce să vă mai spun, copii?

A doua zi, doamna Manole, îmi trimite vorba că jucăria n'a furat-o Lăcrămioara, ci a ascuns-o fata ei, **subt canapea.**

Când a venit moș Crăciun cu pomul încărcat cu rochițe și jucării pentru Lăcrămioara, primul lucru ce întrebă fetița a fost de bilet. Nu o interesa nimic altceva.

Luai biletul din pom și cetii — uitându-mă în ochii ei cari mă fixau trist, trist de tot: „Lăcrămioara n'a furat. Lăcrămioara n'a mințit pe mămică ei, și voiam să continui, dar ea, cu voce stinsă, mă 'nterupse:

— Mămăco, eu te-am mințit... că... am furat... numai să nu mai mă bați... Atât a putut spune și...

Tușa Casandra izbucni într'un plâns isteric. După ce se liniști, continuă: ...și Lăcrămioara căzu moartă la picioarele mele și subt ultimul ei pom de Crăciun. Da, a murit. De atunci și sufletul mi-e mort.

Iată, copiii mei, de ce la fiecare pom de Crăciun plâng și eu.

Am plâns cu toții. Ce trist Crăciun! Toată noaptea n'am putut dormi. Și din întunerecul camerei desprindeam când ochii albaștri ai Lăcrămioarei, când ochii verzi și triști, udați cu lacrimi, ai tușei Casandra, când ochii mari, șterși în vecinicie, ai mamei mele.

NAȘTEREA DOMNULUI — GRAVURĂ ÎN LEMN DE MARCEL OLINESCU

RUGĂ DE IARNĂ

Coboară, Doamne, azi la noi în sat
 Că te-așteptăm în casă cu foc bun,
 Ca mâine, în ajunul de Crăciun,
 Să vii și Tu cu noi la colindat.
 Vei strânge nuci în pumnii albi și goi
 Și 'n traista albă mere și covrigi,
 Ca 'n țara Ta, când Te-ai întoarce,
 Toți inženii din cer să-i strigi,
 Să le 'mpărțești și darul dela noi.

MIHAIL PINTEA

CRĂCIUNUL LUI GYURI

Gyuri avea filozofia lui practică și originală. Impotriva celui mai elementar percept igienic socotea aerisirea ca o risipă a căldurii acumulată cu o zi mai înainte. Cu o fire de Harpagon astupa cu hârtii și cu cărpe orice gaură ce-o observa între ușe și perete și sub ferestre. Tot pentru același motiv intra în locuință pe geam. Gyuri locuia gratis o hrubă îngustă în subsolul primăriei. Gyuri știa că numai în localurile publice se mai poate locui fără chirie, Statul fiind un proprietar pe care-l duc toți de nas și servitorii cari locuiau pe aceeași sală, îl tolerau și chiar se făceau că nu bagă de seamă, când Gyuri mai șterpelea câte un lemn din magaziiile primăriei.

Gyuri avea și gusturi rafinate. Deslipea afișele de pe stradă cu „poze mai mari și frumoase” și împodobeă cu ele încăperea sa. În zilele de reverie când sta și gândea, pentru că nu era rost de o nouă învârteală, își aprindea un muc de țigare și privea satisfăcut răsul și zâmbetul stelelor și artiștilor de cinematograf din pozele lipite de el pe pereți.

În această noapte se întorsese din oraș aproape despre ziuă, fiind ajunsul Crăciunului. Era încărcat de resturi din „bunătăți” căpătate dela unele case avute, unde tot se mai practica filantropia la sărbătorile mari. El strănsese cu grijă aceste resturi după ce se săturase și toate buzunarele și mânecele paltonului său vechi, erau doldora de ele. Ajuns acasă aprinse repede focul într'osobă spartă, găsită într'un maidan și pe care el o așezase pe patru cărămizi mari. Aștepta oaspeți, pe Pirțu și pe Vasile, să petreacă și ei boește. Pirțu făgăduise că aduce vin, iar Vasile dormea să le facă o surpriză.

Se începuse a se lumina de ziuă și oaspeții așteptați nu veneau. Ca să nu-l prindă somnul se apucă să facă masa. Intinse un ziar pe jos și goli buzunarele paltonului. Nuci, mere, portocale, felii de cozonac și prăjituri amestecate cu hârtiuțe aurii; apoi un picior de curcan pe jumătate mâncat și o sticlă de vin și una cu puțin cogniac pe fund. Mai ciuguli de ici, mai rupse de colo, ca să treacă timpul, dar oaspeții nu veneau. Desfăcu de coaje o portocală. Când desfăcu felile se gândi că dacă or fi cu soț vin prietenii lui. Erau șapte felii. O înjurătură îi eși pe buze. Își făcu iar o țigare pe care o fumă enervat. Văzând că nu vin amicii să facă și ei Crăciunul cum le fusese vorba, se întristă gândindu-se la viața lui și toate amintirile, unele mai dureroase ca altele, îi trecură pe dimainte. Incepu să plângă ca un copil și de atâta oboseală adormi pe o scândură lângă sobă cu capul rezemat de perete.

MARCEL OLINESCU

SBUCIUM NOU

Pe clin vrăjit de simfonia firii
credința mea e rug aprins
în dorul premenirii.

Senin urcând al cerului calvar
în mine deslușesc
împărății fără hotar.

Eu nu am tron nici sceptru de argint
și nici alai de sfetnici care mint,

ci am oștiri — gândirea fără stavili —
ce colindând în adâncimi de veacuri
apuse lumi a cucerit din pravili.

Se 'nșirue prin vremuri culmi de gând.
— limanul troenitelor dureri —
în cale m'au adăpostit pe rând
dar n'am putut rămâne nicăiri.

Blestemul meu e setea de lumină
și plânsul, sporit cu-al tuturor,
e rază săgetând prin nor.

Subt cerul sumbru pustiit de zei
cu-altare profanate de mișei,
al sufletului viu îndurerat ecou
vrea limpezi zări spre-Olympul nou.

SANDU ARIANU

MATER DOLOROSA

Când fiul Tău, curată Prea Fecioară,
Pe cruce țintuit stătea să moară,
Tu ai suspinat și-ai început a plânge
Căci pe cereasca față 'ntâia oară
Se prelingea un picure de sânge.

Amurgul săruta pe gene zarea...
Și Crist muri, privind cum depărtarea
De-a soarelui podoabă, roș străluce.
Pe Tine te-a cuprins înfiorarea
Și brațele Ti-le-ai întins spre cruce....

Și-ai plâns mereu, Fecioară 'ndurerată,
Iar păru-ți lung, pe fața Ta curată
L'ai risipit în semn de grea durere.
Oftări pluteau în zarea 'ndoliată....
....Degeaba era orice mângâiere.

Așa și astăzi, mame 'ndurerate,
Potop de lacrimi varsă disperate,
Copiii lor ducându-și-i la groapă.
Dar nimeni să oprească nu le poate
Șiroaiele de lacrimi subț pleopă...

GEORGE POPA

STELUȚA

Cu mișcări de copil se apropie de geam. Fața palidă, ochi căprui și buze supte de oboseala trecutului. Se apropie de geam, căci răceala lui îi făcea bine.

Pe stradă călătorii se luptau cu puzderia de fulgi, mergând grăbiți, spre necunoscut. O veselie misterioasă citești pe fețele lor. Zâmbesc așa de plăcut în seara aceasta încât par niște păpuși într'un galantar.

A venit iarna atât de târziu încât ne-a cuprins pe toți în așteptare.

Steluța e tot la geam. Privește ascunsă în întunec necunoscuții cari aleargă mereu. Noaptea e mai frumoasă ca altă dată. Mulți dintre tineri se bat ștremgărește cu zăpadă. Realitatea pare rețușată cu un răs de fericire. Clipele se scurg necontentit.

Steluța așteaptă, — și oare pe cine? Seara niciodată el nu întârzie așa de mult. Se gândește la el. Unde o fi dus? Firul gândului se rupe la marginea neîncrederii. Răspunsul acestor întrebări cade în neant, cum cad lugi de zăpadă la picioarele trecătorilor.

Ochii par cuprinși de o adiere mai plăcută; trecutul își face loc în imagini și amintirile o năpădesc.

Copilăria ei s'a cufundat în noianul durerii și al suferinței, acolo... departe în în satul ei natal unde a trăit orfană, până la vârsta de 12 ani, când a venit la oraș...Nu poate citi nimic în cartea copilăriei. Ea s'a tocit de marginile realității brutale, prin mulțimea visurilor.

*

În alți ani iarna venea mai repede și Crăciunul mai târziu. De data aceasta s'au întâlnit — înafara filei de calendar J pe marginea vremii și au vrut să vină deodată.

Camera cufundată în întunec ascunde un mic pom de Crăciun, iar focul întonează o colindă. Nu zâmbeste nimeni prin borangicul vremii, peste vieța ei tristă.

Dar el nu mai vine! Steluța așteaptă. Vremea picură în sufletul ei otrava inoelii. Unde o fi mers el în această noapte de Crăciun.

Călătorii se răresc. Fulgii cad tot mai deși și mai grei, par'că ar cădea pe sufletul ei. Durerea sădește buruieni în grădina iubirii lor. Clipele par desprinse cu îndărătnicie dn haos ș aruncate în sufletul ei.

Tremură. Fața i se crispează cadaveric. A văzut două umbre în stradă cari și-au luat rămas bun cu atâta căldură. Și-au dat întâlnire după ora unu din noapte pentru a serba Crăciunul.

Cu sufletul plin de îndoială a fugit dela geam și s'a culcat pe divan. Camera reflecta în sufletul ei un aspect urit. Umbrele nopții conturau frescuri din viața ei.

Ea, Steluța, să fie înșelată în noaptea Crăciunului! Nu se poate. Intunerecul flutură prin cameră o umbră neagră. Steluța se face că doarme.

*

A intrat ca de obicei, tiptil. S'a apropiat de ea, a sărutat-o, strigând: — Cucu! Bună seara la moș ajun.

Nimic. Steluța palidă, cu buza tremurândă a sărit în picioare. S'a uitat la el tristă și a mers lângă fereastră.

Frumuseța și vraja lui i-a infiltrat o dragoste pătimasă. El nepăsător s-a așezat lângă masă; a scos din geantă niște sticle cu „Malaga” și a turnat în două pahare.

Ea nervoasă a așezat masa și au început Crăciunul.

Două umbre se uitau, unul la altul, și nu se cunoșteau. Sufletele lor, în noaptea Crăciunului s'au depărtat pe marea vieții. Nici unul nu se uita la durerea celuilalt, — numai la a lui.

Pe afară juca iarna în noaptea Crăciunului.

*

Vinul a început să-i încălzească. Noaptea s'a făcut tot mai veselă, iar gurile lor spuneau din nou aceleași vorbe de dragoste.

— N'ai să pleci de lângă mine în noaptea aceasta?

— Nu

Steluța avu un surâs de îndoială. Gândul o poartă la cele auzite dela fereastră. Sticlele se golesc. Ei par tot mai veseli și tot mai stremit unul de altul.

S'au așezat pe divan. Trupurile lor se încălzesc, dar sufletele lor vâslesc pe depărtări necunoscute.

*

El a adormit. Steluța săgetează trecutul prin genele-i întredeschise. E ora douăsprezece și jumătate. Se întreabă dacă o să plece. Nu se poate! A fost o închipuire neroadă a ei. S'a sculat încet. Cu pași măsurati s'a apropiat de birou. A deschis un sertar de unde a luat un revolver. L-a ascuns la cap după ce s'a culcat din nou alături de el.

*

El s'a trezit. O spionează pe Steluța. Ea se face că doarme. Se scoală încet, își ia paltonul și vrea să plece după ce aruncă o privire spre Steluța pe care o credea dormind.

— Te duci? M'ai mințit! Și o detunătură de revolver răsună. El a căzut. Șperiată, cu ochii la el, a mai tras odată. Acum a căzut ea.

Peste ei noaptea Crăciunului a așternut fulgii veșniciei. Iarna s'a arătat învingătoare de pe pervazul ferestrei. Fulgii au început să danseze hora morții.

*

Orasul a început Crăciunul acesta cu albiile pline de durere.

AUGUSTIN TĂTĂRUL

INCHINARE — GRAVURĂ ÎN LEMN DE MARCEL OLINESCU

INSERARE

Pe drumul pierdut spre întinsul albastru
 pornește ziua pe-al amurgului car,
 ploaia în strașini lovește barbar
 și palid străbate nadirul un astru.

Pe suflet s'așterne raza uitării,
 privirea năucă din vechiul trecut
 cată înainte în viitor temut
 și pleacă întristată spre casa inserării.

SARA NYÁRY

DIN CARNETUL UNUI PEREGRIN

BERLIN

Obosit de viziunile apocaliptice ale trăzniților geniali, am ieșit din expoziție cu gândul să-mi odihnesc privirile înfrigurate pe smaragdul reconfortant al peluzelor din parc.

După o clipă de reculegere intreruptă oarecum de agresivul ecvestru al lui Frederic cel Mare, înfipt în inima Berlinului ca un *memento mori*, străbat în grabă *Pariserplatz* și pătrund în imensa grădină a celui mai sever municipiu din occidentul european. Fără ca să cad numai decât în cea stare de contemplație admirativă, care nu poate fi decât convențională când e lipsită de spontaneitate, las în urmă colonadele inegante ale *Brandenburger-Thor*-ului, pe care descendenții nibelungilor caporalizați au vrut, de sigur, în mania lor imitativă, să și-l închipuie asemenea grandiosului arc de triumf din *Place de l'Etoile*. Ar fi de prisos să-mi mai pierd vremea întârziind în fața unei excrescențe a megalomaniei teutonice; ba ar fi și primejdios poate, căci așa fi nevoit ca din această contemplare turistică, să desprind cine știe ce savante considerații estetice, cu îndrăzneli quasi originale, care n'ar folosi cu nimic nici mie, nici, mai ales, întâmplătorului cititor al acestor telegrafice însemnări. Incredințat, așa dar, că aprecierile unui profan nu pot schimba de loc caracterul architectural al acestor două monumente identice ca amprentă șovină, dar atât de deosebite ca inspirație și execuție artistică, apuc spre una din nenumăratele șoselețe asfaltate ale vastului parc, dispus mai curând să filozofez sceptic asupra inutilității eforturilor omenești, decât să mă bucur primitiv de splendorile unei naturi mai însorită ca ori când.

Atitudinea aceasta inofensivă de filosof fără titlu academic și deci fără obligații sau răspunderi profesionale, o adoptă de altfel, pe nesimțite, toți călătorii cu temperament mai mult sau mai puțin meridional, pe cari dorul nestăvilii de alte orizonturi îi îndeamnă să se aventureze și prin orașele sau orașelele situate în părțile nordice ale Germaniei.

În deosebire de orașele din Austria, Bavaria sau Saxonia, unde călătorul străin se simte prins în angrenajul social de acolo, acceptând cu efuziune prietenia caldă a autohtonilor și suferind plăcut acel inenarabil *gemütlichkeit* potențat la superlativ în regiunea dintre Viena, München și Drezda, în orașele din Germania septentrională, străinul pasager se simte într'adevăr *depeșizat* și străin în accepțiunea durercasă a cuvântului. Severitatea disciplinei și deferența plină de morgă în raporturile sociale de acolo și mai ales acel inevitabil *über alles an der welt* cu care se etichetează ostentativ orice manifestare tedescă, îl determină pe străinul peregrin să se strângă cât mai mult în el însuși, să-și piardă aproape complet calitățile esențiale unui element în acțiune și singularizat până la subtilizare să se pomenească din ~~nenin~~ înzestrat cu atributele unui desăvârșit cugetător, gata să decreteze ex

abrupto, ca Oswald Spengler, de pildă, naufragiul Europei, sau pentru a fi pe placul filosofului german, *Declinul occidentului!*

În această ipoteză de profet ocazional, înarmat cu cel mai autentic spirit de negație, am pătruns într'unul din cele mai vestite parcuri ale bietului occident sortit unei apropiate distrugerii. Bine înțeles că numai datorită acestui fapt impresia ce-am avut-o atunci a fost destestabilă. Cu toată reputația parcului, cu toată întinderea lui enormă, dar fără minunata variație a parcurilor englezești, și cu toate bogățiile, mai mult artificiale decât naturale, cuprinse între nesfârșitele lui hotare, l-am găsit lipsit cu desăvârșire de orice gust artistic. Aleele, de o impecabilă regularitate lineară, plictisesc; scot par'că și mai mult în relief mentalitatea poporului german în toate concepțiile lui sociale quasi geometrice. *Kolosala* șasea care se pierde amănunțit spre Charlottenburg este tăiată în cruce de istorica alee *Sieges*, în mijlocul căreia stă înfrîntă grandilocvent marea columnă a Victoriei în fața căreia se înalță majestos somptuoasa clădire a Reichstagului, cu masiva statuă a lui Bismark în dreptul intrării principale și cu aceea a generalului Moltke de cealaltă parte a columnei.

Tot parcul, în afară de monumentele lui Wagner și Goethe, cele două genii ale muzicii și poeziei germane, e semănat din belșug cu statuetele tuturor regilor, marckgraților și feldmaresalilor, care înfățișează cu atitudinile lor agresive de reprezentanți ai *Übermensch*-ului nietzschean, întreaga frescă istorică fixată în marmoră și bronz a militarismului prusac.

Ies din parc vădit nemulțumit și parcă dispus să-mi păstrez atitudinea de filosof spenglerian.

Toată profunziunea aceasta de statui, de care Berlinul întreg este inundat, mă urmărește parcă asemenea unei năvale de stafii infernale, vestind haotic apropierea zilei de apoi.

Pentru călătorul venit aici să descopere nuanțele de puritate și finetă ale unei arte superioare, în slujba căreia sufletul artistului trebuie să păstreze totdeauna ceva din poezia de divină discreție a pudicității unei fecioare. nu poate încerca decât un sentiment de neplăcere în fața acelei etalări de revoltătoare grandomanie, pe care exagerata *kultură* a energiei omului primitiv a materializat-o și immortalizat-o în *Kolosale* opere statuare, menite mai curând să înspăimânte decât să stârnească admirație.

ȘTEFAN BRABORESCU

PORTRETE CULTURALE

FL. ȘTEFĂNESCU-GOANGĂ

RECTORUL UNIVERSITĂȚII DIN CLUJ

În numerile trecute din *Hyperion* am vorbit despre poetul Octavian Goga, ca literat și animator al ideii naționale, și despre domnul Luis de Oteyza, marele scriitor contemporan spaniol. În paginile de mai jos schițăm, după modestele noastre puteri, personalitatea științifică și culturală a actualului rector al Universității clujene.

*

Noul rector al Universității din Cluj nu este omul marelui publicități. Activitatea domniei sale, în variate domenii, este puțin cunoscută, dar în cercurile științifice și culturale, unde se pune preț pe temeinicia problemelor și pe energia de a le rezolva și de a le înfăptui în practică, domnia sa de mult se bucură de o autoritate necontestată. Această autoritate i-a câștigat încrederea colegilor, încredere manifestată cu prilejul alegerii ca rector.

Domnul profesor Ștefănescu-Goangă și-a făcut educația științifică mai întâi la Universitatea din București, ca elev al lui Titu Maioreșcu, C. Dimitrescu-Iași și C. Rădulescu-Motru. Apoi a plecat la Leipzig, unde ani de-a rândul a lucrat în Institutul marelui psiholog și filosof *Wilhelm Wundt*, întemeietorul primului și celui mai de seamă laborator de psihologie experimentală, precum și în seminarul strălucitului istoric *Karl Lamprecht*. Față de problemele acestor doi savanți, tânărul român simțea o deosebită atracție și influența lor se va resimți în toată activitatea viitorului rector al Universității din Cluj. La Wundt s'a familiarizat cu toate tainele Psihologiei experimentale, în special și-a adâncit deprinderea de a examina cu cea mai mare rigurozitate științifică toate fenomenele vieții sufletești, chiar și pe acelea care în aparență nu prea sunt accesibile studiului obiectiv. În știință trebuie să primeze faptele și numai pe fapte să se clădească explicații și ipoteze — aceasta va fi disciplina științifică pe care va adopta-o. Dar Wundt n'a făcut numai atât. El a studiat viața sufletească dela fenomenele cele mai elementare până la cele mai complicate. Acestea din urmă se manifestă în creațiile culturale superioare, cum este arta, religia, limbajul, mitul, etc., pe cari Wundt le studiază sub numirea de Psihologie etnică.

Lamprecht era un istoric al culturii; iar cultura o considera un produs al vieții sufletești. De aceea una din preocupările sale mai importante a

fost analiza factorilor sufletești ce stau la baza progresului cultural, — cu alte cuvinte el a introdus punctul de vedere psihologic în cercetările istorice. El a fost primul care a făcut o colecție enormă de desene de ale copiilor pentru a compara creațiile copilului cu creațiile omului primitiv.

În afară de acești doi savanți, au exercitat o deosebită influență asupra domniei sale, Ernest Neumann, celebrul psiholog și pedagog; Johannes Volkelt, marele filosof și estetician, și economistul Bucher, care scrisese vestita carte despre bazele ritmice ale muncii.

Subt influința acestor cercetători de seamă, domnul Ștefănescu-Goangă nu s'a întors cu concepții anchilozate în sânul unei discipline rigide, ci s'a deprins să vadă și problemele mari ale sufletului omenesc, anume problemele culturii. Numit în 1919 profesor de Psihologie la Universitatea din Cluj, primul pas a fost să înființeze întâiul Institut de Psihologie experimentală la noi în țară, pentru a putea studia viața sufletească după toate normele riguroase ale științei. Chiar în primul an de activitate didactică la această Universitate, domnia sa a căutat să treacă și la analiza psihologică a produselor vieții noastre românești, făcând un curs de Psihologie etnică, cu specială privire asupra miturilor și obiceiurilor poporului nostru. În Institutul înființat de domnia sa, s-au făcut cercetări psihologice experimentale din cele mai variate, publicate până acum în 15 volume, dar necompletat a rămas vie în acest Institut, preocuparea de a explica, în baza datelor exacte și produsele superioare ale culturii, cu alte cuvinte, de a urmări manifestările vieții sufletești până în creațiile cele mai de seamă ale spiritului omenesc. Așa se explică importanța ce se dă în acest Institut vieții religioase, artei, vieții sociale, etc. Toate aceste preocupări arată că în concepția domnului Ștefănescu-Goangă știința Psihologiei, ca orice știință, este un mijloc de aprofundare și explicare a marilor probleme culturale.

Dar rectorul Universității din Cluj nu este numai un teoretician al culturii. Pentru domnia sa cultură înseamnă faptă și pentru aceea o bună parte din preocupările domniei sale sunt îndreptate spre domenii practice. Acestea se referă la producerea culturii și difuzarea ei. Pentru domnia sa problema vastă a culturii are trei aspecte fundamentale: I. *Explicarea teoretică a culturii*, II. *Mijloacele de producere și intensificare a culturii* și III. *Difuzarea culturii*. În legătură cu prima problemă domnia sa constată că orice fenomen cultural este produsul vieții sufletești. Trăinicia culturii unui popor depinde de soliditatea vieții lui sufletești. De aici o urmare pentru a doua problemă. Dacă vrem să dăinuiește cultura și să se desvolte, trebuie să căutăm mijloace de a consolida și întări viața sufletească, fără de care nu există produs cultural. În această direcție remarcăm preocupările domniei sale cu problemele Psihologiei aplicate, în special ale educației, în privința căreia Institutul domniei sale a publicat mai multe lucrări. Centrul acestor preocupări îl formează cerințele sufletești care trebuiesc respectate pentru ca tineretul să fie educat și instruit în așa fel ca la plină maturitate să devină un factor productiv. Tot în această privință domnia sa a dat dovadă de un deosebit simț de organizator. Acum câțiva ani, ca senator al Universității, apoi ca delegat, în diferite rânduri, al Universității precum și în discuțiile diferitelor congrese ale profesorilor universitari din România, a

prezentat idei și proiecte unanim apreciate, cu privire la organizarea tuturor gradelor de învățământ din țară și a instituțiilor de educație. Păcat că toate aceste proiecte zac închise în saltar. Tot în această direcție cade și organizarea căminului model „Avram Iancu”, unde sunt create condițiile cele mai prielnice pentru ca studentul să-și poată desăvârși studiile.

Dar, după concepția domnului Ștefănescu-Goangă, nu este suficient să produci valori culturale. Cultura nu trebuie să fie izolată de grosul societății umane, ea trăește în măsura în care este susținută și alimentată de întreaga masă a poporului. Cultura închisă în turnul de fildeș este destinată pieirii. Pentru aceea, de mulți ani încoace, spiritul domniei sale de organizator a fost preocupat de problema difuzării culturii. Domnul N. Iorga remarcă în memoriile domniei sale un proiect extraordinar de temeinic, plin cu vederile cele mai largi și mai juste, pe care l-a prezentat actualul rector al Universității din Cluj, pe vremuri, în fața unui congres al Ligii Culturale. Aceste preocupări totdeauna i-au rămas actuale. Extensiunea Universitară, care de opt ani încoace propagă toate cuceririle științei, nu numai la Cluj, ci aproape în toate orașele din Ardeal, dela început a fost, în ce privește organizarea, sub conducerea reală a domnului Ștefănescu-Goangă. Cine își va lua truda să răsfoiască volumele de comemorare a 10 ani de la Unire, va găsi, în capitolul care tratează despre Universitatea din Cluj, o hartă culturală care redă activitatea Extensiunii Universitare în cuprinsul Ardealului și chiar dincolo de hotarele lui. Toată această ofensivă culturală e o dovadă a importanței pe care o dă domnul Ștefănescu-Goangă problemei de propagare a culturii și a talentului domniei sale de organizator în această direcție.

Când majoritatea profesorilor Universității din Cluj l-au onorat cu încrederea, ei s'au gândit atât la concepțiile superioare ale domnului Ștefănescu-Goangă, cât și la puterile domniei sale de realizare. Să sperăm că va avea posibilitatea ca ideile-forță, de care este animat în situația domniei sale, cu multă răspundere, să le ducă la îndeplinire.

HYPERION

O PARTE DIN ARTIȘTII TEATRULUI ȘI OPEREI DIN CLUJ

CĂRȚI

REMINISCENȚE ȘI NOTE CRITICE de I. L. Caragiale, volumul III, ediție îngrijită de domnul Paul Zarifopol. Distins publicist și sârguitor cercetător literar, domnul Zarifopol și-a luat greaua și nobila sarcină de a edita Opera completă a marelui maestru Caragiale, unul din scriitorii universali dela începutul acestui veac. Până acum au apărut trei volume în marea și occidentală editură *Cultura națională*. Clasarea materialului și aranjarea lui în volum și explicațiile puse acolo unde se simte nevoia, sunt un merit al acestui răbdător și muncitor intelectual care e domnul Zarifopol. Pentru osteneala de-a ne da un *Caragiale* complet avem cuvinte de adâncă recunoștință.

REVISTE

AZI, numărul 5 din Noembrie 1932, a apărut cu un bogat și interesant sumar, în 120 de pagini. Semnează o frumoasă poezie domnul Cicerone Theodorescu — *Moartea ascunsă* — din care reproducem strofa sprintenă dela urmă:

Și grea se mai întoarce crispața întristare
A stelelor, pe giulgiul albastre atârând:
Era pământul proaspăt ca un mormânt rotund,
Subt noaptea încovoiată cu lacrimi arzătoare.

Tălmăcinile din Esenin ale domnului Zaharia Stancu sunt demne de reținut. O strofă din *Doamne, Tu oare*:

Răsună cedri cerului
Prin broboada luminii.
In văile tristeții
Cuvintele se nfig ca spinii.

Proză semnează domnia Traian Herseni — articolul de fond —, Mircea Eliade, Anton Holban, Petre Pandrea și Mihail Sebastian cu interesantul său *Jurnal de roman*. Domnul Henri H. Stahl are o prea frumoasă amintire despre *Popa Șerban din Vrancea*, caracterizând minunat pe acest aprig apărător al drepturilor strămoșești, față de veneticii cari tot mai mult se cuibăresc în mijlocul nostru.

Cronici scrise cu pătrundere de domnia Nicolae Roșu, Stanciu Stoian, Maria Banuș, Octav Șuluțiu și Petre Comarnescu, completează acest număr.

ROMÂNIA LITERARĂ numărul 43 din 10 Decembrie c., de subt direcția domnului Liviu Rebreanu, aduce studii și note critice semnate de un mănunchi de tinere talente. *Integrarea lui Proust în tradiția franceză* de eminentul critic, domnul Eugen Ionescu, e un studiu plin de profunzimi asupra marelui scriitor francez. Domnia G. Călinescu, Octav Șuluțiu, Camil Baltazar, Ion I. Cantacuzino, Petre Manoliu, Mihail Sebastian și Lorin Firu, completează cu studii cumpănite numărul. O cronică dramatică bogată are domnul Cicerone Theodorescu.

CEVA DIN PRESĂ DESPRE HYPERION

Hyperion a apărut la 1 Ianuarie 1932. Implinim deci un an.

Presa cotidiană și revistele au avut cuvinte bune despre *Hyperion*. Reproducem mai jos o parte din aceste aprecieri:

CĂRȚI-REVISTE

A apărut primul număr din revista literară *Hyperion* cu data de 1 Ianuarie 1932, sub conducerea domnului C. Argintaru, autorul volumului de poeme *Agonia soarelui*.

Sunt grupați în jurul acestei publicații, pe lângă tineri scriitori, și profesori dela Universitatea din Cluj, în frunte cu domnul Șt. Bezdechi, decanul facultății de litere.

Ziarul *Cuvântul* din 6 Ianuarie 1932

UJ ROMÁN FOLYOIRAT KOLOZSVÁRON

C. Argintaru ismert román író szerkesztésében új folyóirat jelent meg *Hyperion* címmel. Az izlésesen kiállított és nagy hozzáértéssel szerkesztett lap munkatársai mind ismert irodalmi nevek; köztük Goga Octavian, Șt. Bezdechi, a kolozsvári egyetem bölcsészeti facultásának dékánja, O. Apostol, P. Grimm stb. De az új szépirodalmi folyóirat legnagyobb érdekessége mégis az, hogy magyar nevek is fordulnak elő benne. Így közli Kibédi Sándornak „Vannak apostolok?” című román nyelven írt versét, az izléses rajzokat Guncser Nándor készítette.

Ellenzék, 31 Decembrie 1931

O NOUĂ REVISTĂ LITERARĂ LA CLUJ.

A apărut primul număr din revista literară *Hyperion* cu data de 1 Ianuarie 1932, sub conducerea domnului C. Argintaru, autorul volumului de poeme *Agonia soarelui*.

Revista se prezintă în condițiuni admirabile, atât ca fond cât și ca format și tehnică.

Sunt grupați în jurul acestei publicații, pe lângă scriitorii cunoscuți, și distinși profesori dela Universitatea din Cluj, în frunte cu eminentul eseist și elenist, domnul Ștefan Bezdechi, decanul facultății de litere.

În cercurile literare noua revistă a făcut o bună impresie și desvoltă un deosebit interes, cunoscută fiind sârghința și talentul conducătorului, mai ales că în prezent, în metropola Ardealului, nu apare o asemenea publicație.

Dorim tinerei reviste viață lungă.

Ziarul *Dimineața* din 11 Ianuarie 1932

HYPERION

se chiamă noul confrate care apare la Cluj începând cu noul an. O nouă revistă românească, și mai ales revistă literară, nu poate decât să ne umple inimile de bucurie. A face o astfel de încercare astăzi când criza economică ne înăbușe în toată puterea cuvântului, este un act de curaj și de jertfă. Meritele sunt înaltele de toae ale directorului *Hyperionului*, domnul Argintaru, poet și intelectual distins. Pe coperta întâiului număr mai găsim numele domnilor Bezdechi și Grimm, profesori la Universitatea din Cluj, nume cari sunt o garanție de seriozitate pentru orice publicație. *Hyperion* începe deci sub bune auspicii. Îi dorim viață lungă și muncă rodnică. Vom fi cei dintâi car vom remarca la timp activitatea revistei.

Revista *Societatea de mâine* din 15 Ianuarie 1932

ARDEALUL

este lipsit de mulți ani de o mișcare literară interesantă. Se frământă, e drept, multe probleme în *Societatea de mâine*, esecelenta publicație a domnului Ion Clopoțel. Dar o bună revistă de prezentare literară lipsește. Sau mai curând lipsea. Revista *Hyperion* din Cluj, pe care am văzut-o zilele trecute, dă semn că în cetatea de unde a pornit *Gândirea* și unde a pălpăit scurtă vreme *Evoluția*, se plăsmuește o nouă generație de scriitori ardeleni. Dintre colaboratori, toți prețioși, și bănuim tineri, însemnăm aci numele domnilor C. Argintaru și Ion Th. Ilea. Le așteptăm creșterea în paginile revistei lor pe care am dori-o mai orizontată, mai svârcolită sub biciul problemelor de actualitate și fără contribuția aceluia ratat domn Bârsan. Spre crește nu pleacă nimeni cu bunicii în cărcă.

Revista Azi, numărul II pe Aprilie 1932

HYPERION

Prețioasa revistă dela Cluj *Hyperion* a domnului C. Argintaru nu e rudă cu nici un buletin de beletristică actuală. E o bastilie de romantici. Dacă n'ar fi decât pentru a fi pus în lumină un prozator ale cărui mari resurse abia au fost desvăluite: Sera Furpa. E un nume literar cunoscut din două cărți: *Surprînși în intimitate*, scrisă cu un îmbujorat sarcasm și *Bătea un vânt de nebunie*, un roman absolut remarcabil, despre care vom scrie în numărul literar al săptămânii viitoare.

Dar revista *Hyperion* merită o atenție deosebită pentru valoarea celor cari o scriu. Să-i numim deocamdată: Marcel Olinescu, Z. Bârsan, Nicolae Graur, I. Bena, Augustin Tătaru, Marta D. Rădulescu, Ion Th. Ilea, V. Reu, C. R. Gradea și V. Beneș.

Ziarul *Curentul* din 7 Aprilie 1932

HYPERION

Subt direcția domnului C. Argintaru apare la Cluj o îngrijită revistă literară. Al patrulea număr pe care-l primim este semnat de domnii Zaharia Bârsan, Corneliu Albu, (tr. din Petöfi), C. Argintaru, Marcel Pascuel de Francisco (mare scriitor spaniol contimporan tr. de domnul Dimitrie Stănescu), Marcel Olinescu, Nicolae Graur, Augustin Tătaru, G. Retezeanu, I. Bena (tr. din Goethe), Corneliu R. Gradea și Beneș.

Domnul C. Argintaru este un poet de fragedă inspirație, de exemplu:

Iubirea mea

In apusu'mbujorat
de un soare 'n scăpătat
iubirea mea
ce mă durea,
s'a pornit
în largul firii nesfârșit:
să colinde căile,
să străbată văile;
să 'ntâlnească chipul ei, —
chipul ei cu mers alene
arcuire de sprâncene,
privire dogoritoare
ce mă arde și mă doare.

Tara noastră din 16 Aprilie 1932

RABOJ

Hyperion. — Mișcarea literară ardeleană a fost lipsită în ultima vreme de o tribună a ei în care să se manifeste ca atare. Puținele reviste cari au apărut în ultimii ani au dispărut mai înainte de a fi putut da ceea ce eram îndreptățiți să pretindem dela ele. Scriitorii ardeleni cunoscuți se mulțumeau cu disparente colaborări în reviste bucureștene sau cu înalte posturi în administrația de Stat, iar cei tineri oftau după o revistă a lor. *Hyperion*, îngrijit tipărită de Naționala, frumos ornată și bine scrisă, satisface pe deplin acest deziderat. Numărul de Paști, pe lângă contribuția conducătorului, domnul C. Argintaru, care semnează o schiță și două poezii deziluzioniste asupra prestației femeniste, remarcabile prin sinceritatea și ușurința versificației, aduce o *Inviere* bine simțită, semnată de domnul Șt. Bezdechi. Din cele 32 de pagini, mărunț tipărite, reținem numele domnlor: Ion Th. Ilea, Alex. Iacobescu, Corneliu Albu, G. Retezeanu, Cornelia Buzdugan, Marcel Olinescu, precum și judicioasa anchetă asupra mișcării plastice din Ardeal, semnată de domnul V. Beneș. Cronici dramatice studiate semnează domnul C. Albu, iar rubrica *Cărți și Reviste*, domnul C. Argintaru.

Așa cum se prezintă până acum (al 5-lea număr) *Hyperion* face cinstă nu numai colaboratorilor, ci însăși mișcării literare ardelenene pe care o servește cu prisosință.

Ziarul *Patria* din 6 Mai 1932

HYPERION

A apărut numărul 7 din Iulie c., al revistei literare clujene *Hyperion*, redactată cu îngrijire și pricepere de poetul C. Argintaru, directorul revistei.

Din cuprinsul acestei excelente reviste literare — unica ce apare la Cluj — cităm poeziile pline de originalitate ale domnului C. Argintaru; traducerea unei schițe a marelui poet contemporan spaniol J. Luis Acosta; o reușită traducere din Ady Endre; viguroasa proză a domnilor C. Argintaru și Vladimir Năcoară; poeziile domnilor G. Retezeanu, Alex. Iacobescu, Ion Th. Ilea, Corneliu Albu, Sandu Arșanu, Vucol Dorna și bucata domnului V. Reu.

Interesantul număr este complectat prin o bogată cronică artistică și literară și împodobit cu reproduceri după opere de artă.

Ziarul *Națiunea* din 27 Iulie 1932

HYPERION

publicație lunară de litere și artă, de sub conducerea înzestratului poet C. Argintaru, se prezintă discret și frumos, grupând în jurul ei un număr închinat de talente tinere pline de avânt.

Faptul că e sigura revistă serioasă de literatură din întreg Ardealul, îi imprimă o notă și mai accentuată de continuare valoare.

Imbrățișată călduros, atât de public cât și de unanimitatea ziarelor și revistelor românești, apariția regulată și corectă a *Hyperionului*, constituie unul din acele fenomene rare de peste munți. Conducătorului ei, domnului C. Argintaru, i se cuvin meritare elogi.

Ziarul *Epoca* din 9 August 1932

HYPERION

se numește — sugestiv — revista de literatură și artă, care apare la Cluj

sunt devotata îngrijire a domnului C. Argintaru și cu colaborarea unui grup de tineri și distinși intelectuali din localitate.

Facla din. 6 Octomvrie 1932

HYPERION

revistă exclusiv beletristică și nu prea voluminoasă, îți produce dela prima cunoștință ce i-o faci, o trănăică simpatie. Răsfoind-o te impresionează numeroasele frânturi de glas de muză, ce-i dau aspectul de Parnas contemporan.

În *Eminescu*, domnul C. Argintaru, directorul revistei, ne dă versuri ce-i umplu inima în fața genialului eminescian. Ceeace făcuse ca din sufletul chinat să izbucnească furtunos invectivele știute contra ilotilor, veneticiilor și Fanarului, există și astăzi, chiar în număr mai mare:

S'au sporit și sunt în slujbe sus pe trepte și mai 'nalte,
Ca la glasul lor s'asculte și mulțimile să salte.
Astăzi doar își fac cu ochiul și pe jaf sunt înțeleși,
Și se întrec la 'mbogățire, că de aceea sunt „aleși“.

Seară de primăvară semnată de domnul Mihail Pinteș, e un strop picurat din marea de frumos și simțire, care-i sufletul poetului:

Și drumul alb de lună urcă 'n cer
Iar cerul parcă-i una cu pământul;
O stea s'a sărutat pe ascuns cu vântul, —
Și 'n strop de rouă s'a 'necat un greer.

În *Plopu* domnului Sandu Arianu se încheagă un lirism pătrunzător, îmbibat de o reverie melancolică. Ceva din nostalgia undei ce se duce. Ceva din tremurul frunzelor sale drinite. E un început de durere ce se plămădește sub haina firavă de lumină a undei care vine. Este cântecul plin de taină al valurilor ce se rostogolesc spre infinit.

În *Ursita* domnul Grigoriu Toma are ceva din erotismul și psihologia iubirii din poezia lui Coșbuc. Își plânge fata iubirea nenorocită. Își plânge între mișcătoare ursita de a trăi toată viața lângă acela ce nu-i e drag. Este în acelaș timp realul și barbarul adevăr ce-l găsim la unii părinți care-și mărită fetele, având în vedere numai scopuri pecuniare, clădind astfel căsnicii pe baze de nisip:

Când știu că voi trăi mereu
Cu urâtul lângă mine,
Atuncea în necazul meu
Să mă sugrum îmi vine.

De remarcă, în acest număr al revistei, este și schița concentrată a domnului Vladimir Nicoară în *Boul calomniat*.

Mai semnează lucrări interesante domnii Dimitrie Stănescu, Ion Th. Ilea, Marcel Olinescu, Augustin Tătaru și Gh. Tudor.

Revista *Ion Măiorescu* din Septemvrie și Octomvrie 1932

A V I Z

c ă t r e d o m n i i a b o n a ți

Revista *Hyperion* a apărut lunar la 1 Ianuarie 1932, în condițiunile și tehnica tipografică pe cari domnii abonați le cunosc. N'am făcut și nu vom face nici un fel de politică, după cum am anunțat în primul număr. Nu cunoaștem publicațiuni românești cari să se ocupe exclusiv numai de literatură și artă și cari să dea o mare importanță tineretului, așa cum a făcut *Hyperion*. N'a fost element tânăr care să nu găsească în paginile *Hyperionului* un cuvânt bun și o încurajare.

Dacă cele de mai sus sunt un adevăr, și dacă se ține seamă de marile sacrificii ce s'au făcut și se fac pentru ca apariția *Hyperionului* să fie cât mai regulată, atunci rugăm stăruitor pe domnii abonați cari nu ne-au plătit încă abonamentul, să ne achite suma de 200 (două sute) lei plata acestui abonament pe 1932.

Incepând cu data de 1 Ianuarie 1933, *Hyperion* va apare cu regularitate matematică la 25 ale fiecărei luni, și ne-am asigurat apariția, încă de pe acum, cu colaborarea unor distinși scriitori români și streini.

Încă odată, rugăm respectuos pe domnii abonați, să ne achite pe acest an — 1932 — abonamentul de 200 (două sute) lei.

HYPERION

CLUJ, CALEA DOROBANȚILOR 60

Tipografia „Ardealul” Cluj